

Startbijeenkomst Erfgoedlijnen

3 DECEMBER 2012

VAN ERFGOED ERFGOUD MAKEN

Samen met anderen van Erfgoed erfgoed maken. Dat is onze ambitie, verwoord in onze beleidsvisie cultureel Erfgoed 2013-2016. Waarom? Omdat Erfgoed belangrijk is en een plek in ieders hart verdient. Wij willen de handen ineen slaan om Erfgoed te beschermen, ontwikkelen en benutten. Wij willen Erfgoedlijnen gebruiken om Erfgoed te kunnen doorgeven aan generaties na ons. Bewoners, scholieren, toeristen en ondernemers, iedereen moet Erfgoed kunnen bezoeken, beleven en ondergaan. De verhalen kunnen horen, begrijpen en vertellen, de geschiedenis kunnen voelen. Want alleen zo krijgt Erfgoed fans, vrienden, ambassadeurs en vooral: investeerders die onze ambitie delen. En zo geven we ons Erfgoed een kans en een toekomst!

provincie **HOLLAND**
ZUID

Samen de handen ineen in Kasteel Keukenhof

De vragen van Han Weber, gedeputeerde voor groen, water, kunst, Erfgoed en media, aan alle aanwezigen op de Startbijeenkomst Erfgoedlijnen op maandag 3 december, waren helder. Kunnen we met elkaar kansen creëren voor de zeven Erfgoedlijnen uit de beleidsvisie? Vormen we samen een succesvol team dat meters maakt en tot scoren komt? Kunnen we belangen koppelen en een betekenisvolle stap voorwaarts maken? Zo'n 175 genodigden, vertegenwoordigers van overheden, maatschappelijke organisaties, belangengroepen en bouwbedrijven, paktten de vragen op en peilden enthousiast elkaars energie en mogelijkheden. Het resultaat? Het antwoord is 'ja', voor alle zeven Erfgoedlijnen is er een toekomst.

De provincie Zuid-Holland organiseerde de Startbijeenkomst Erfgoedlijnen omdat ze kansen ziet voor deze aanpak. Niet om solo op te pakken, maar juist om samen te werken want samen staan we sterk. En niet om weer een nieuw instrument te introduceren, maar juist om focus aan te brengen in alles wat er al is. Daarom zet de provincie € 3,5 miljoen per jaar in voor behoud, ontwikkeling en benutting van de zeven Erfgoedlijnen. Want Erfgoedlijnen bieden mogelijkheden om Erfgoed in samenhang met de omgeving te ontwikkelen, zonder versnippering van aandacht en geld. Het uiteindelijke doel? Het goede behouden, verbeteren en doorgeven aan de generaties na ons, precies zoals in het Hoofdlijnenakkoord 'Zuid-Holland verbindt en geeft ruimte' staat.

Netwerken op een inspirerende locatie

En de visie van de provincie op de Erfgoedlijnen wordt breed gedragen want het was enorm druk in het fraai gerestaureerde Kasteel Keukenhof en zijn statige Koetshuis. De unieke historische locatie in Lisse, een prachtig voorbeeld van geslaagde herbestemming van Erfgoed in het hart van de Bollenstreek, was een schot in de roos om het doel van de middag te illustreren. "Zuid-Holland verbindt en geeft ruimte en ik neem dat letterlijk door u vanmiddag op deze inspirerende locatie met elkaar te verbinden en ruimte te geven om mogelijkheden te ontdekken en kansen te benutten",

aldus gedeputeerde Han Weber. "Want het gaat vandaag niet om concurrentie, maar om synergetische samenwerking. Als we elkaar aanvullen, kunnen we allemaal winnen, allemaal ons belang verzilveren. Want kennis delen is kennis vermeerderen. Samen vullen we elkaar aan en krijgen we toegang tot ideeën en middelen waarover we alleen niet beschikken."

De verhalen van de zeven Erfgoedlijnen

Kenmerkend aan de zeven Erfgoedlijnen, de Limes, de Landgoederen, de Waterdriehoek, de Atlantikwall, de Oude Hollandse Waterlinie, Goeree-Overflakkee, de Trekvaarten, is dat ze een bijzonder verhaal vertellen

uit de geschiedenis van Holland. En verhalen inspireren. Verhalen bieden mogelijkheden om een gezamenlijke visie neer te zetten en kansrijke projecten te bedenken of aan elkaar te knopen. Weber schetste het belang van een verhaal met een persoonlijk voorbeeld: de vakanties naar de Loirestreek in Frankrijk. “Ik ga er niet heen om een los chateau te bezoeken. Ik ga voor het geheel van kastelen en paleizen, voor de slingerende rivier en het landschap en natuurlijk ook voor de wijn. Het gaat niet om losse stippen, losse monumenten op een kaart, maar om stippen die met elkaar zijn verbonden tot één geheel. De verbinding tussen de stippen is het verhaal. En een Erfgoedlijn met een verhaal zet je beter in de markt dan een afzonderlijke attractie.”

Belangen verkennen

Erfgoedlijnen doen nog meer. Ze zorgen voor een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat en voor recreatieve, toeristische mogelijkheden om stad en land te verbinden. En ze zijn complex. Ze zijn groot, gaan over gemeente- en regiogrenzen heen en bundelen beleidsdoelstellingen voor groen, water, landschap, mobiliteit en economie. Weber: “En daarom heeft de provincie partijen als u hard nodig. De provincie heeft belangen, maar ook middelen, kennis en menskracht en wij kunnen en willen het niet alleen doen. Wij hebben gekozen voor een open en transparante bestuursstijl en willen samenwerken met onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. En ook u heeft belangen bij de Erfgoedlijnen. Daarom durf ik aan u te vragen om mee te doen.”

Dagvoorzitter Martien van der Kraan, gemeentesecretaris van de gemeente Dordrecht, sloot zich bij de oproep van Weber aan en zette de ambities voor de middag op scherp. “U bent hier vandaag met zovelen aanwezig, rijk, gemeenten, waterschappen, organisaties en ook enkele ondernemers en u hebt allemaal een belang om Erfgoed te verbinden en beter voor het voetlicht te brengen. Samen kunnen we kansen en mogelijkheden creëren. Ik daag u uit om uw belangen te laten zien. Daarom, werkgroepen, voorzitters, projectleiders, aan de slag!”

De eerste resultaten

En dat deden ze. Verspreid over zeven verschillende ruimtes werd er enthousiast verkend en gewisseld hoe de Erfgoedlijnen beter bereikbaar, bekend en beleefbaar

te maken. De voorzitters gebruikten filmpjes, stickers en landkaarten om te inspireren en focussen en tal van ideeën en plannen passeerden de revue. Van verbeteringen in de bereikbaarheid, aanscherpingen in de verhaallijnen, meer aandacht voor marketing, creatiever gebruik van social media tot het zoeken naar samenwerkingsverbanden en het creëren van verbindingen tussen de Erfgoedlijnen. Ook de provincie kreeg de nodige adviezen mee: zorg dat praktische belemmeringen worden weggeruimd, pak de regie, zorg voor programma-sturing en maak jullie mogelijkheden in de vervolgtrajecten duidelijk.

Zet voort, zet voort

Was er een ‘coalition of the willing’, was er energie en enthousiasme en kreeg iedereen het gevoel dat er voldoende kansen zijn om te verbinden? Jazeker. Dagvoorzitter Van der Kraan dankte de aanwezigen voor de bereidheid om over muren heen te kijken. “Ik heb rondgelopen en gezien dat iedereen zijn belang op tafel legde en open stond voor reacties. Niet alles kan, we moeten proberen te focussen en er komt in ieder geval een vervolg. We gaan doorwerken binnen de Erfgoedlijnen en verbindingen tussen de Erfgoedlijnen aanbrengen. En we gaan ook digitaal verbinden om ondernemers te trekken en enthousiasmeren.”

Ook Sinterklaas, speciaal op uitnodiging van gedeputeerde Weber nog even present, voelde een positieve energie. Maar de Goedheiligman gaf zich nog niet direct gewonnen en vroeg om een terugkoppeling van de voorzitters van de werkgroepen. De enthousiaste reacties gaven de doorslag: de pieten beloonden de harde werkers met een welverdiende chocoladeletter en de Sint nam afscheid na een niet mis te verstane aansporing: “zet voort, zet voort, zet voort, volgend jaar kom ik terug om te controleren en vergeet niet, Sinterklaas komt overal, ook bij u thuis!”

Trekvaarten

ERFGOEDLIJN DE TREKVAARTEN VERTELT HET VERHAAL van de aangelegde waterverbindingen tussen Haarlem, Leiden en Rotterdam in de 17e eeuw en van de trek-schuiten die goederen en later ook mensen vervoerden. Maar ook van de sluizen, bruggen, tol- en veerhuizen en jaagpaden die de trekvaarten omlijsten. Het verhaal van de Trekvaarten biedt voldoende mogelijkheden voor waterrecreatie, verbetering van de oevers en paden en het historische karakter van de vaarten.

Plaatsvervangend projectleider Anne-Marie van Brecht: "Er was veel enthousiasme en energie in de groep. De deelnemers vulden matrixen in waarop ze gewenste projecten koppelden aan operationele doelen en de eerste analyse liet een rode draad zien. Die rode draad bestaat uit drie sporen: het verbeteren van de bereikbaarheid en toegankelijkheid, meer beleving van en naar het water en aandacht voor het verhaal. De deelnemers zochten binnen de groep naar kleinere allianties en gaven aandachtspunten mee voor de rol van de provincie. We gaan begin 2013 in kleiner verband verder met de rode draad en de verwerking van de matrixen. Het was een vruchtbare bijeenkomst."

De Limes

ERFGOEDLIJN DE LIMES VERTELT HET VERHAAL van de grens van het Romeinse Rijk, een verharde weg langs militaire forten en uitkijkposten tussen Schotland en de Zwarte Zee. Het is ook het verhaal van ontmoetingen tussen culturen en van de rivier de Oude Rijn die als een natuurlijke barrière onderdeel was van die grens. De Limes is het grootste archeologische monument van ons land. De Limes ligt grotendeels onder de grond, maar biedt toch tal van creatieve aanknopingspunten om de Erfgoedlijn te beleven en benutten.

Projectleider Linde Gispen: "De opkomst was groot en de groep enthousiast. Er zijn al tal van initiatieven en belangen rond de Limes, op lokaal, provinciaal, nationaal en mondiaal niveau. Ons gezamenlijke doel is de nominatie om UNESCO Werelderfgoed te worden. Met dat gezamenlijke vertrekpunt en de gedeelde visie - wij willen uitvoeren, versterken en verbinden- konden we met de groep een tiental integrale projecten benoemen. De centrale vraag was vervolgens: wie en wat heb je nodig om dit project tot een succes te maken? Wat zijn de voorwaarden? Op basis van alle goede ideeën uit deze bijeenkomst en een extra consultatieronde, formuleren we begin 2013 een gezamenlijke visie met uitvoeringsagenda. Onze ambitie is daarbij: verbinden en versterken. We doen niets dubbel of overnieuw."

Goeree-Overflakkee

ERFGOEDLIJN GOEREE OVERFLAKKEE VERTELT HET VERHAAL

van overwinnen en overleven op Goeree-Overflakkee door de eeuwen heen. Dit verhaal gaat onder andere over water als vriend en vijand, havenkanalen, historische boerderijen, verdedigingswerken, water in het landschap (dijken, (ring)polders, kreken), visserij en routestructuren. Het verhaal gaat ook over de eilanders zelf met hun verhalen, gewoonten en gebruiken en vooral hun moed, doorzettingsvermogen en kracht om te overwinnen en overleven.

Projectleider Patty van der Kleij: “Alle deelnemers zijn erg betrokken bij hun eiland, zien mogelijkheden voor de erfgoedlijn en willen graag door met de verdere uitwerking. Er zijn veel kansen ingebracht, vrijwel alle deelnemers hadden minimaal een top drie op hun stickertjes. Begin 2013 gaan we verder. We zien dan ook graag vertegenwoordigers van natuurorganisaties, de molenstichting en de stichting van kerken aansluiten. Voor nu, alvast een top vijf voor de verdere uitwerking van de erfgoedlijn: vitalisering van de havenkanalen, herbestemming van historische boerderijen met een koppeling aan de verlichte boerderijenroute, herstel van het landschap (polders, schurvelingen, dijken, kreken), fort Prins Frederik, fiets-, wandel- en vaarroutes en herbestemming van Cochoreidrogerij Ceres. Rode draad is het vertellen van het verhaal.”

Oude Hollandse Waterlinie

ERFGOEDLIJN DE OUDE HOLLANDSE WATERLINIE VERTELT

HET VERHAAL van de verdedigingslinie rond Holland in de 17e eeuw. Holland hield stand door grote stukken polderland onder water te zetten, steden te versterken, forten te bouwen en verdedigingswerken aan te leggen. Het verhaal van de Oude Hollandse Waterlinie is een verhaal van trots, creativiteit en vaderlandsliefde. Tal van historische plekken bieden prachtige kansen om dit verhaal te kunnen beleven.

Plaatsvervangend. projectleider Max Hofman: “De groep zag voldoende kansen om met het verhaal aan de slag te gaan. Er was vooral behoefte aan het opbouwen van een netwerk door middel van een projectorganisatie. Afgesproken is dat er begin 2013 een vervolgbijeenkomst komt in Fort Wierickerschans. We hopen ook partijen zoals de waterschappen, bepaalde gemeenten en commerciële partijen te kunnen betrekken om stappen te kunnen zetten in de projectuitvoering. Concrete projecten voor nu: de herinrichting van de Koeneschans (in de Vlist; Landschapsbeheer Zuid Holland) en het project Levend Landschap in het kader van de Visie Erfgoed en Ruimte van het rijk (Rijksdienst Cultureel Erfgoed en PZH).”

De Landgoederen- zone

ERFGOEDLIJN DE LANDGOEDERENZONE VERTELT HET VERHAAL over historische landgoederen en buitenhuizen tussen Monster en Haarlem en hun bewoners: rijke edelen, stadsbestuurders, textielbaronnen en intellectuelen die door de eeuwen heen de stad ontvluchtten en tot rust kwamen in hun buitenhuizen. De landgoederen en het bijbehorende erfgoed bieden tal van ingangen voor herbestemmingsplannen en recreatieve, toeristische routes.

Projectleider Niels Dekker: “Het was een grote groep van zo’n 35 personen, de stemming was positief en constructief. Door met elkaar te ‘dromen’, ingevingen te delen en aandachtspunten te visualiseren op een kaart kregen we prioriteiten snel zichtbaar. Wat we gaan doen: de verschillende verhalen aan elkaar verbinden, werken aan een wij-gevoel en tegelijkertijd elkaar versterken in kleinere groepen. Er is bijvoorbeeld een grote behoefte bij de landgoedereigenaren om eerst met elkaar om de tafel te gaan en de provincie zal dit ondersteunen. Ook de vragen aan de provincie waren concreet. De deelnemers deelden de conclusie dat juist de provincie partijen kan en moet verbinden. De bijeenkomst gaf voldoende munitie voor een stevig vervolg.”

Atlantikwall

ERFGOEDLIJN DE ATLANTIKWALL VERTELT HET VERHAAL van de 2.685 kilometer lange Duitse verdedigingslinie, van Noorwegen tot in Frankrijk, tegen de geallieerden in de Tweede Wereldoorlog. Het gaat over versperringen, muren en duizenden al dan niet verscholen bunkers met hun gangenstelsels die unieke kansen bieden om de geschiedenis te beleven. De linie had grote impact op de ruimtelijke inrichting, zelfs dorpen en delen van steden zijn destijds geëvacueerd. De Erfgoedlijn vertelt niet alleen over de kuststrook, ook onder andere over de relatie met het achterland, omliggende bossen en parken en de structuur van de Vesting Hoek van Holland.

Projectleider Werner Ubachs: “Wij hebben een hele grote enthousiaste groep en onze belangrijkste opgave is nu hoe we het verhaal van de Atlantikwall kunnen bekendmaken. Niet bij de deskundigen, maar bij jongeren en mensen die rond de Atlantikwall wonen, werken en recreëren. Er kwamen veel creatieve plannen op tafel, van een Atlantikwallpaspoort of -spel tot plannen voor een twitter- of facebookproject, theaterproducties en educatie voor de jeugd. We willen meer samenhang tussen partijen en projecten en een gemeenschappelijke visie. Begin 2013 gaan we concreet met projecten aan de slag. Er komen vervolggesprekken en we hebben een begeleidingsgroep voor ogen.”

De Waterdriehoek

ERFGOEDLIJN DE WATERDRIEHOEK VERTELT HET VERHAAL

over de waterdriehoek Kinderdijk, de Biesbosch en Drechtsteden en de omgang met water, in vroegere tijden en nu. Natuurlijk gaat de lijn over de molens als UNESCO Werelderfgoed, maar ook over onze bijzondere kennis van baggeren, offshore, scheepsbouw en waterwerken. Het verhaal van Erfgoedlijn de Waterdriehoek gaat over Holland als waterland en besteedt daarbij ook aandacht aan monumenten, kades en toeristische verbindingen via het water.

Nadja van den Heuvel: "Onze werkgroep kwam tot de eensluidende conclusie dat deze Erfgoedlijn niet gaat om investeringen in individuele projecten maar om een samenhangend verhaal achter de Waterdriehoek. We willen de afzonderlijke verhalen verbinden, doortrekken en vertalen naar marketingmogelijkheden, integrale gebiedsontwikkeling en combinaties met het MKB. We hebben veel kansen besproken voor de korte en langere termijn, algemene, maar ook specifieke voor de Drechtsteden, Kinderdijk en de Biesbosch. Een hele kleine greep: vervoer over water, industrieel Erfgoed, historie baggeren, verbetering attractiepunten en de zalmvisserij. Er kwamen ook aandachtspunten voor de provincie op tafel. Kort gezegd: help niet alleen met het investeringsprogramma maar zorg ook dat belemmeringen worden weggehaald. We bepalen begin 2013 welke activiteiten we meenemen in het Uitvoeringsprogramma."

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Zuid-Holland.
December 2012

Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

Tekst
Fransen Producties

Samenstelling, redactie, ontwerp, productiebegeleiding
provincie Zuid-Holland

226890